

Τέσσερις εκστρατείες συνασπισμένων Ελλήνων κατέγραψε η μυθολογία των Ελλήνων. Με πρώτη την Αργοναυτική εκστρατεία, στην οποία μετείχαν μόνο ήρωες. Δεύτερη ήταν η εναντίον της Θήβας άτυχη των Επτά ηρώων, που συνοδεύονταν όμως από στρατό, και τρίτη αυτή των Επιγόνων (των γιων των προηγούμενων) που κατέληξε στην πτώση της βοιωτικής πόλης. Τέταρτη ήταν η εκστρατεία εναντίον της Τροίας, πηγή έμπνευσης για τον Όμηρο, στην οποία είναι αφιερωμένος ο επόμενος, 7^{ος} τόμος.

Σχετικά με το πότε έγινε η Αργοναυτική εκστρατεία έχει χυθεί πολύ μελάνι. Ένας από τους πιο έγκυρους «χρονολόγους» ήταν ο Ερατοσθένης (275 – 195 π.Χ.), ο πρώτος άνθρωπος που κέρδισε τον τίτλο «φιλόλογος». Καταγόταν από την Κυρήνη (θηραϊκή αποικία στη Β. Αφρική, από την οποία ονομάστηκε Κυρηναϊκή η εκεί θάλασσα), ήταν πολυμαθέστατος και διορίστηκε διευθυντής της περιφημής Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας. Ήταν γνωστός γραμματικός και ποιητής αλλά, ως επιστήμονας, διακρίθηκε στη γεωγραφία (ο πρώτος που υπολόγισε την περιφέρεια της Γης κατά μεγάλη προσέγγιση) και στα μαθηματικά. Ανάμεσα στα έργα του είναι και τα «Γεωγραφικά», η «Χρονογραφία», το «περί Κωμωδίας» και οι «Καταστερισμοί».

Με βάση τις γνώσεις της εποχής του και έπειτα από πολύπλοκους υπολογισμούς, ο Ερατοσθένης συνέταξε ένα χρονολογικό πίνακα της απώτερης αρχαιότητας. Σύμφωνα με αυτόν, η Αργοναυτική εκστρατεία έγινε στα 1225 π.Χ., ενώ η πτώση της Τροίας επήλθε το 1183 π.Χ. Στους επόμενους πάνω από είκοσι αιώνες, ο Τρωικός πόλεμος θεωρήθηκε μύθος, όπως άλλωστε και η Αργοναυτική εκστρατεία. Στα 1870 με 1873, ο Ερρίκος Σλίμαν απέδειξε ότι η εκστρατεία στην Τροία υπήρξε γεγονός. Η σύγχρονη χρονολόγηση τοποθετεί την πτώση της λίγο μετά το 1190 π.Χ. Ουσιαστικά, ο Ερατοσθένης είχε «κάνει διάνα».

Αφού λοιπόν ο αρχαίος σοφός σωστά χρονολόγησε τον Τρωικό πόλεμο, θεωρήθηκε λογικό να έχει δίκιο και στην χρονολόγηση της Αργοναυτικής εκστρατείας. Πολύ περισσότερο που ο Αχιλλέας ήταν ο ήρωας της Ιλιάδας και ο πατέρας του, Πηλέας, ένας από τους Αργοναύτες. Οι μάταιοι, αφού πρόκειται για μυθολογία, σύγχρονοι υπολογισμοί όμως, θέλουν τους ήρωες της Αργοναυτικής εκστρατείας να έδρασαν περίπου δυο αιώνες νωρίτερα, στα χρόνια αμέσως μετά τον Φαραώ της Αιγύπτου, Τούθμωση Δ' (1420 – 1411). Ή και νωρίτερα.

Εκθαμβος μπροστά στην ανακάλυψή του, στο Ακρωτήριο της Θήρας, ο Σπ. Μαρινάτος

έγραφε στα συμπεράσματά του:

«Ενεθυμήθην παραδόσεις ως η του Δαναού, όστις ειχεν έλθει και ειχε βασιλεύσει εις την Ελλάδα εξ Αιγύπτου. Είναι λοιπόν η Θήρα το κέντρον ή εν των κέντρων στενοτάτων σχέσεων προς την Λιβύην; Είναι μόνον απλή υποτροπή ο αποικισμός της Κυρήνης εκ Θήρας; Είναι ιστορικός ο πυρήν του Αργοναυτικού μύθου;».

Τι λέει ο μύθος; Μα, πως, μετά τη φυγή από την Κολχίδα, οι Αργοναύτες με τον Ιάσονα και την Μήδεια περιέπλεαν τις ακτές της Λιβύης, όταν ξαφνικά σηκώθηκε κύμα φοβερό και τους έριξε στο εσωτερικό της χώρας. Βρέθηκαν στην Τριτωνίδα λίμνη. Ο θεός Τρίτωνας παρουσιάστηκε μπροστά τους, τους βοήθησε να ξαναβγούν στη Μεσόγειο κι έδωσε στον Αργοναύτη Εύφημο ένα σβώλο λιβυκής γης, σημάδι πώς οι απόγονοί του θα βασιλεύαν στη Λιβύη. Πέρασαν από την Κρήτη, όπου ο χάλκινος Τάλος τους πετροβολούσε ώσπου τον εξόντωσε η Μήδεια, κι ανοίχτηκαν στο Αιγαίο. Πυκνό σκοτάδι κάλυψε τα πάντα μέρα μεσημέρι. Πρέπει να έφταιγε η πυκνή στάχτη από το ηφαιστειο της Θήρας. Ο θεός Απόλλωνας έκανε να φανεί φως, ώστε ν' αντικρίσουν μπροστά τους στεριά. Είναι το νησί που οι ίδιοι, εξαιτίας του γεγονότος, το ονόμασαν Ανάφη. Ο Εύφημος, θυμήθηκε το σβώλο της λιβυκής γης, που του είχε δώσει ο Τρίτωνας, και τον πέταξε στη θάλασσα. Από τα νερά, ένα νησί αναδύθηκε: Η Καλλίστη (κατοπινή Θήρα)! Αν η έκρηξη του ηφαιστείου την είχε όλη εξαφανίσει, μπόρεσε πάλι να αναδυθεί πάνω από το κύμα. Ο Ερατοσθένης υπολογίζει πως αυτό έγινε το 1225 π.Χ. Τα ευρήματα της Θήρας ανήκουν στην εποχή της έκρηξης που τοποθετείται στα 1650 με 1550 π.Χ. Γύρω στα 640 π.Χ., ο Θηραίος ήρωας Βάττος, απόγονος του μυθικού Εύφημου, ίδρυσε στις ακτές της αρχαίας Λιβύης την αποικία Κυρήνη.

Έτσι κι αλλιώς, οι Κυκλάδες και ιδιαίτερα η Θήρα, είχαν εμπορικές επαφές με τη Λιβύη, ενώ τα θέματα και τα τοπία στις τοιχογραφίες του προϊστορικού οικισμού στο Ακρωτήρι έντονα την θυμίζουν. Δε σημαίνουν όμως και σύνδεσή τους με την Αργοναυτική εκστρατεία.

Η κατά τον Ερατοσθένη χρονολόγηση των τεσσάρων εκστρατειών είναι η εξής:

1225 Αργοναυτική εκστρατεία

1213 Επτά επί Θήβας

1203 Εκστρατεία Επιγόνων

1183 Πτώση της Τροίας

Η εκστρατεία των Επτά εναντίον της Θήβας, παρ' όλο που ούτε το εύρος της Αργοναυτικής εκστρατείας είχε ούτε του Τρωικού πολέμου, έγινε πηγή πολλών τραγωδιών και συγκέρασε πληθώρα προηγούμενων μύθων. Η Θήβα άντεξε. Θα έπεφτε δέκα χρόνια αργότερα, όταν οι Επίγονοι θα κινούσαν πάλι εναντίον της. Όμως, οι δυο αυτές εκστρατείες, των Επτά και των Επιγόνων, ουσιαστική κατάληξη είχαν την εκμηδένιση της Θήβας και την παρακμή του Άργους. Όταν ξεκίνησε η εκστρατεία εναντίον της Τροίας, η Θήβα ουσιαστικά δεν υπήρχε. Και τον Αργολικό κάμπο διαφέντευε η δυναστεία των Μυκηνών.

(τελευταία επεξεργασία, 4 Οκτωβρίου 2021)